

Numer wrześniowo-październikowy „Przeglądu Budowlanego” prezentuje artykuły na pierwszą Konferencję Naukowo-Techniczną „Aktualne problemy związane z zarządzaniem bezpieczeństwem i higieną pracy w budownictwie”. Artykuły zostały przygotowane przez pracowników naukowych oraz specjalistów z instytucji zajmujących się bezpieczeństwem pracy w budownictwie. Dziękujemy szczególnie:

- prof. dr. hab. inż. Andrzejowi Garbaczowi przewodniczącemu Komitetu Naukowego,
- prof. dr. hab. inż. Bożenie Hole wiceprzewodniczącej Komitetu Naukowego,
- dr. inż. Krzysztofowi Kaczorkowi przewodniczącemu Komitetu Organizacyjnego,
- dr inż. arch. Annie Hole wiceprzewodniczącej Komitetu Organizacyjnego.

Dziękujemy bardzo za wspólną współpracę – redakcja

Przegląd wybranych zagranicznych aktów prawnych związanych z bezpiecznym prowadzeniem robót budowlanych

mgr Maria Sosnowska-Mach, dr inż. Krzysztof Kaczorek, Politechnika Warszawska

1. Wprowadzenie

Okres ogólnoswiatowej pandemii Covid-19 wiązał się między innymi z ograniczeniem szkoleń BHP. Przyniosło to skutek w postaci wzrostu liczby wypadków w sektorze budowlanym [1, 2]. Chcąc zaradzić temu negatywnemu trendowi, należy możliwie szybko dążyć do uzupełnienia braków w wiedzy z zakresu BHP, zwłaszcza wśród kadry inżynierskiej, która odpowiada za planowanie oraz koordynowanie robót budowlanych. W niniejszej pracy przedstawiono przegląd wybranych zagranicznych aktualnie obowiązujących aktów prawnych, które stanowią podstawę do podejmowania działań zapobiegawczych wypadkom na budowach: Konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz rozporządzenia i dyrektywy Unii Europejskiej. Przystąpienie do wymienionych dokumentów umożliwi kadrze inżynierskiej szersze spojrzenie na zagadnienie prawnych wymagań bezpiecznego prowadzenia robót budowlanych.

2. Wybrane konwencje międzynarodowej organizacji pracy

2.1. Międzynarodowa Organizacja Pracy – opis i rys historyczny

Międzynarodową Organizację Pracy założono w 1919 roku. Celem organizacji była praca na rzecz nakłonienia rządów, przedsiębiorców i związków zawodowych do wspólnego działania na rzecz sprawiedliwości społecznej i poprawy warunków życia na całym świecie. Jest to organizacja

trójstronna, w której reprezentanci pracowników i przedsiębiorców mają udział w jej pracach z takim samym statusem, jaki mają rządy. MOP liczy aktualnie 187 krajów członkowskich. W roku swego pięćdziesięciolecia w 1969 roku MOP otrzymała Pokojową Nagrodę Nobla. Siedziba Organizacji mieści się w Genewie w Szwajcarii. Międzynarodowa Organizacja Pracy składa się ze zbierającego się co roku zgromadzenia ogólnego – Międzynarodowej Konferencji Pracy, rady wykonawczej – Rady Administracyjnej oraz stałego sekretariatu – Międzynarodowego Biura Pracy. Organizacja działa również poprzez pomocnicze zgromadzenia, takie jak regionalne konferencje, komitety przemysłowe czy spotkania ekspertów.

2.2. Konwencja nr 62 MOP w sprawie przepisów o bezpieczeństwie w przemyśle budowlanym

Konwencja została przyjęta w roku 1937, niemniej nie została wypowiedziana i wciąż jej zapisy są obowiązujące. W sprawie przepisów o bezpieczeństwie w przemyśle budowlanym reguluje:

- bezpieczny montaż rusztowań,
- bezpieczne wykonywanie pomostów roboczych, pochylni i schodów,
- ochronę przed spadającymi przedmiotami,
- bezpieczny dostęp do wszelkich pomostów roboczych oraz innych miejsc pracy,
- bezpieczne korzystanie z przyrządów i urządzeń, służących do podnoszenia,
- korzystanie z wyposażenia ochronnego dla pracowników.

Część zapisów zawartych w przedmiotowej konwencji ma zastosowanie do dzisiaj [5].

2.3. Konwencja nr 167 MOP w sprawie bezpieczeństwa i zdrowia w budownictwie

Konwencja została przyjęta w roku 1988 i ma zastosowanie we wszelkich obszarach budowlanych, włączając każdy proces, operację lub transport na terenie budowy, od przygotowania terenu budowy do zakończenia projektu.

Nie została przez Polskę ratyfikowana, ale znajduje odzwierciedlenie w prawie budowlanym oraz kodeksie pracy – poniżej przedstawiono przykładowe artykuły, których odpowiedniki można znaleźć w polskich ustawach:

- Artykuł 6 Konwencji 167:

„Zostaną podjęte środki dla zapewnienia współpracy między pracodawcami i pracownikami, zgodnie z przepisami, które powinny być określone przez ustawodawstwo krajowe, w celu popierania bezpieczeństwa i zdrowia na terenie budowy”;

- Artykuł 7 Konwencji 167:

„Ustawodawstwo krajowe zobowiąże pracodawców i osoby pracujące na własny rachunek do należytego przestrzegania przepisanych środków w zakresie bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy”;

- Artykuł 9 Konwencji 167:

„Osoby odpowiedzialne za projektowanie i planowanie projektów konstrukcyjnych wezmą pod uwagę bezpieczeństwo i zdrowie pracowników budownictwa, zgodnie z ustawodawstwem i praktyką krajową”;

- Artykuł 13 Konwencji 167:

„Bezpieczeństwo miejsc pracy

1. Będą podjęte wszelkie właściwe środki ostrożności dla zapewnienia, by wszystkie miejsca pracy były bezpieczne i nie stanowiły zagrożenia dla bezpieczeństwa i zdrowia pracowników.

2. Będą zapewnione i utrzymywane oraz oznakowane, gdzie jest to właściwe, bezpieczne środki dostępu i ewakuacji wszystkich miejsc pracy.

3. Będą podjęte wszelkie właściwe środki ostrożności do ochrony osób znajdujących się na terenie budowy lub w pobliżu terenu budowy przed wszelkimi zagrożeniami, jakie mogą powstać w związku z tym terenem” [6].

3. Wybrane akty prawne Unii Europejskiej

3.1. Akty prawne wydawane przez Unię Europejską

Akty prawne wydawane przez organy Unii Europejskiej to:

- rozporządzenia, które mają zasięg ogólny, wiążą państwa w całości i są bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich;
- dyrektywy, które wiążą każde państwo członkowskie, do którego są kierowane, w odniesieniu do rezultatu, który

ma być osiągnięty. Pozostawiają jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków wdrożenia;

- decyzje to akty stosowania prawa wspólnotowego o charakterze indywidualnym. Czasami decyzje mają zastosowanie do wszystkich państw członkowskich UE. Decyzje co do zasady nie zawierają norm o charakterze generalnym i abstrakcyjnym;
- zalecenia, które nie mają mocy prawnie wiążącej, niemniej wywołują określony skutek prawny;
- opinie, podobnie jak zalecenia, nie mają mocy wiążącej adresata, ale już mogą wywoływać określone skutki prawne.

3.2. Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r.

Rozporządzenia (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r nakłada na pracodawców obowiązek zapewnienia pracownikom i ich przedstawicielom dostępu do informacji zawartych w kartach charakterystyki substancji lub preparatów, które stosują lub na które mogą być narażeni w trakcie pracy [7].

3.3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/425 z dnia 9 marca 2016 r.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/425 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie środków ochrony indywidualnej oraz uchylecia dyrektywy Rady 89/686/EWG podaje między innymi precyzyjną definicję środków ochrony indywidualnej:

„a) środki zaprojektowane i wyprodukowane do noszenia lub trzymania przez osobę w celu ochrony przed jednym lub większą liczbą zagrożeń dla zdrowia lub bezpieczeństwa tej osoby;

b) wymienialne elementy składowe środków, o których mowa w lit. a), mające zasadnicze znaczenie dla ich funkcji ochronnej;

c) systemy przyłączy do środków, o których mowa w lit. a), które nie są noszone ani trzymane przez osobę, są zaprojektowane do łączenia tych środków z urządzeniem zewnętrznym lub ze stabilnym punktem kotwiczącym, nie są przeznaczone do trwałego przymocowania i nie wymagają przeprowadzenia prac montażowych przed użyciem” [8].

3.4. Dyrektywa 89/391/EWG

Dyrektywa 89/391/EWG to tak zwana dyrektywa ramowa, dotycząca wprowadzania środków w celu zwiększenia bezpieczeństwa i poprawy zdrowia pracowników podczas pracy. Zawiera ogólne zasady, jakich pracodawca musi przestrzegać, dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników oraz zapobiegania ryzyku zawodowemu i wypadkom przy pracy. Stosować ją należy zarówno w publicznych, jak i prywatnych sektorach gospodarki, z tym że niektóre z przepisów nie odnoszą się do sił zbrojnych, policji i innych służb mundurowych.

Przepisy dyrektywy 89/391/EWG (ramowej) mają pełne zastosowanie do wszystkich dziedzin objętych przez dyrektywę szczegółowe, w tym dla dyrektywy Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wdrożenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG).

Artykuł 8 dyrektywy stanowi, iż podczas wykonywania prac stosuje się zasady określone w art. 6 dyrektywy 89/391/EWG, a zwłaszcza w odniesieniu do:

- utrzymywania na budowie właściwego porządku i satysfakcjonującego stanu czystości;
- ustalenia rozmieszczenia stanowisk pracy, z uwzględnieniem odpowiedniego dostępu do nich, oraz rozplanowania dróg i stref pracy i przemieszczania się maszyn;
- dostępu do różnych materiałów i warunków ich użytkowania w trakcie pracy;
- utrzymania właściwego stanu technicznego, wstępnego komisyjnego sprawdzenia i regularnych przeglądów instalacji i wyposażenia w celu uniknięcia nieprawidłowości, które mogłyby wpływać na bezpieczeństwo i ochronę zdrowia pracowników;
- oddzielenia i rozmieszczenia stref magazynowania i składowania różnych materiałów, zwłaszcza w odniesieniu do materiałów i substancji niebezpiecznych;
- warunków przemieszczania stosowanych materiałów niebezpiecznych;
- przechowywania i wywożenia lub usuwania odpadków i gruzu;
- korygowania, w miarę postępu robót na budowie, aktualnego rozplanowania prac lub etapów prac;
- współpracy między pracodawcami i osobami prowadzącymi działalność na własny rachunek [3].

3.5. Dyrektywa 92/57/EWG

Do ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 1994 nr 89, poz. 414; t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, z 2022 r. poz. 88.) zostały implementowane unormowania dyrektywy Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wdrożenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 245 z 26.08.1992, str. 6; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 71):

- Art. 3 dyrektywy stanowi, że inwestor lub inwestor zastępczy jest zobowiązany do dopilnowania, aby przed rozpoczęciem prac na budowie został sporządzony plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia zgodnie z art. 5 lit. b). Natomiast artykuł 18. 1. ustawy Prawo budowlane stanowi, że do obowiązków inwestora należy zorganizowanie procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie: opracowania planu bezpieczeństwa ochrony zdrowia.

Również art. 3 dyrektywy podnosi, iż inwestor lub inwestor zastępczy jest zobowiązany do wyznaczenia co najmniej jednego koordynatora do spraw bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, zgodnie z definicją w art. 2 lit. e) oraz f), na każdej budowie. Natomiast artykuł 22. ustawy prawo budowlane, stanowi iż do podstawowych obowiązków kierownika budowy należy:

- „3a) koordynowanie realizacji zadań zapobiegających zagrożeniom bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- 3b) koordynowanie działań zapewniających przestrzeganie podczas wykonywania robót budowlanych zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia zawartych w przepisach, o których mowa w art. 21a ust. 3, oraz w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia“;

• Art. 20. 1. ustawy Prawo budowlane, stanowi, iż do podstawowych obowiązków projektanta należy m.in. wzajemne skoordynowanie techniczne wykonanych przez osoby, o których mowa w pkt 1a, opracowań projektowych, zapewniające uwzględnienie zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w procesie budowy [4].

4. Podsumowanie

Przedstawione zagraniczne akty prawne oddziałują na warunki prawne bezpiecznego prowadzenia robót w Polsce. Kadra inżynierska planując czy koordynując roboty budowlane, najczęściej skupia się wyłącznie na krajowym prawodawstwie, zapominając o dokumentach międzynarodowych, które Rzeczpospolita Polska zobowiązała się respektować. Dzięki krótkiej syntezie międzynarodowych wymogów prawnych inżynierowie mogą znaleźć dodatkową podstawę do egzekwowania przestrzegania standardów bezpiecznej pracy na wszystkich etapach przedsięwzięcia inwestycyjno-budowlanego.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Aukšto J., Felczykowska A., Lipińska B., Pragacz M, Sadowska H., Żeromska-Mielniczuk D., Wypadki przy pracy w 2020 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, Gdańsk, 2021
- [2] Aukšto J., Wypadki przy pracy w 2021 roku – dane wstępne. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2022
- [3] Dyrektywa Rady 89/391/EWG – wprowadzenie środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy
- [4] Dyrektywa Rady (92/57/EWG) z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wdrożenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG)
- [5] Konwencja nr 62 w sprawie przepisów bezpieczeństwa w przemyśle budowlanym, Genewa, 1937
- [6] Konwencja nr 167 dotycząca bezpieczeństwa i zdrowia w budownictwie, Genewa, 1988
- [7] Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE
- [8] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/425 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie środków ochrony indywidualnej oraz uchylenia dyrektywy Rady 89/686/EWG